

Informácia o priebehu a výsledkoch rokovaní o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie

1. Ciele a priebeh a rokovaní

V Spojenom kráľovstve sa uskutočnilo 23. júna 2016 referendum o členstve tohto štátu v EÚ. Výsledkom bolo rozhodnutie britských voličov opustiť tento integračný blok. Následne, po splnení potrebných formálnych krokov sa začali rokovania o vystúpení. Cieľom rokovaní bolo dosiahnuť **usporiadaný odchod Spojeného kráľovstva z EÚ a Euratomu a vytvoriť premostenie k rámci budúcich vzťahov**. Osobitný dôraz bol pritom kladený na **vyriešenie otázky práv občanov, zabezpečenie splnenia finančných a ďalších záväzkov Spojeného kráľovstva, zníženie hospodárskej, finančnej a právnej neistoty vo vzťahu k občanom a podnikateľským subjektom**. EÚ rokovala ako celok, medzi členskými štátmi a Spojeným kráľovstvom neprebíhali žiadne bilaterálne rokovania.

Absolútnou prioritou rokovaní bola otázka zachovania statusu občanov EÚ žijúcich v Spojenom kráľovstve. V oblasti finančného vyrovnania sa vychádzalo z princípu, že **vystupujúci členský štát zabezpečí rešpektovanie záväzkov prijatých ešte pred vystúpením z EÚ**. V otázke írskej poistky bolo cieľom **zachovanie neviditeľnej hranice na írskom ostrove aj v prípade, že sa nepodarí dojednať uspokojivý režim budúcich vzťahov**, ktorý by túto otázku dostatočným spôsobom ošetril.

Spojené kráľovstvo **29. marca 2017 formálne oznámilo Európskej rade úmysel opustiť Európsku úniu**. Tým sa spustila **dvojročná lehota stanovená v článku 50 Zmluvy o Európskej únii**. V zmysle článku 50 Zmluvy o EÚ prijala Európska rada vo formáte článku 50 29. apríla 2017 **usmernenia pre rokovania so Spojeným kráľovstvom** s pozíciami a zásadami EÚ. Rada EÚ vo formáte článku 50 prijala 22. mája 2017 **rozhodnutie, ktorým sa poveruje začatie rokovaní so Spojeným kráľovstvom a prvý súbor rokovacích smerníc**. Predmetným rozhodnutím bola Európska komisia vymenovaná, aby rokovala o dohode o vystúpení v mene 27 členských štátov EÚ. Komisia vymenovala Michela Barniera ako hlavného vyjednávača EÚ. Negociačné smernice poskytli jasnú štruktúru a jednotný prístup EÚ pre rokovania.

V zmysle predmetných dokumentov boli rokovania s britskou stranou rozdelené do **dvoch fáz**. V rámci prvej fázy boli rokovania zamerané na **najdôležitejšie otázky vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ, a to práva občanov, finančné vyrovnanie a írsku hranicu**. V rámci prvej fázy predložila EÚ britskej strane pozíčné dokumenty k nasledujúcim témam: 1. práva občanov, 2. finančné vyrovnanie, 3. jadrové materiály a ochranné zariadenia (Euratom), 4. fungovanie inštitúcií, agentúr a orgánov EÚ, 5. dohľad nad vykonávaním dohody, 6. tovary umiestnené na trh, 7. justičná spolupráca v občianskych a obchodných veciach, 8. prebiehajúce súdne a administratívne konania, 9. prebiehajúca policajná a justičná spolupráca v trestných veciach, 10. verejné obstarávanie, 11. duševné vlastníctvo, 12. colné záležitosti, 13. výmena a ochrana údajov, 14. vzťahy s Írskom. **Prvá fáza rokovaní sa začala 19.6.2017 a skončila v nadväznosti na rozhodnutie Európskej rady vo formáte článku 50, ktorá dňa 15. 12. 2017 konštatovala dostatočný pokrok v uvedených troch kľúčových oblastiach a rozhodla o posune do druhej fázy**.

Rokovania v rámci druhej fázy vychádzali z doplňujúcich usmernení Európskej rady vo formáte článku 50 (schválených dňa 15.12.2017), z doplňujúceho negociačného mandátu a smerníc pre Európsku komisiu schváleného Radou EÚ pre všeobecné záležitosti čl. 50 (schválených dňa 29.1.2018) a z Usmernení Európskej rady čl. 50 k rámci budúcich vzťahov (schválených dňa 23.3.2018).

V rámci druhej fázy boli predmetom rokovania štyri hlavné okruhy: **1. príprava právneho textu Dohody o vystúpení, 2. dojednanie prechodného obdobia, 3. uzatvorenie zostávajúcich otázok vystúpenia nedoriešených v prvej fáze a 4. stanovenie rámca budúcich vzťahov.**

19. júna 2018 vyjednávači EÚ a Spojeného kráľovstva uverejnili spoločné vyhlásenie, v ktorom načrtli ďalší pokrok v rokovaní o Dohode o vystúpení. Európska rada vo formáte článku 50 z 29. júna a 17. októbra 2018 preskúmala stav rokovaní a opätovne potvrdila silnú jednotu 27 členských štátov a jednotnú negociačnú štruktúru. **Po 17 mesiacoch intenzívnych rokovaní sa 14. novembra 2018 Európska komisia a vláda Spojeného kráľovstva dohodli na texte Dohody o vystúpení, ako aj politickej deklarácie stanovujúcej rámec pre budúce vzťahy medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom.**

Európska rada 25. novembra 2018 vo formáte článku 50 formálne schválila text Dohody o vystúpení a politickú deklaráciu. Komisia predložila 5. decembra 2018 návrh rozhodnutia Rady, ktorým mala EÚ uzavrieť Dohodu o vystúpení. Na tomto základe Rada 11. januára 2019 prijala rozhodnutie o podpísaní Dohody o vystúpení a zároveň schválila návrh na uzavretie Dohody o vystúpení, ktorý bol odoslaný Európskemu parlamentu na vyslovenie súhlasu.

Európska rada vo formáte článku 50 prijala 13. decembra 2018 ďalšie objasnenie, že **írsky zabezpečovací mechanizmus predstavuje len poistku na vyhnutie sa pevnej hranici na írskom ostrove, a pokiaľ by aj mal byť spustený, uplatňoval by sa dočasne do uzavretia budúcej dohody.** Vo výmene listov s britskou predsedníčkou vlády Theresou May 14. januára 2019 predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker a predseda Európskej rady Donald Tusk poskytli ďalšie vysvetlenia a uistenia. Dňa 15. januára 2019 britský parlament nevyslovil súhlas s predloženou Dohodou o vystúpení.

Súčasne sa začiatkom roku 2019 EÚ, 27 členských štátov a Spojené kráľovstvo intenzívne pripravovali na **možný odchod Spojeného kráľovstva z EÚ bez dohody.** Na strane EÚ sa odsúhlasil spoločný princíp, že v scenári bez dohody sa budú negatívne dôsledky Brexitu **zmierňovať len jednostrannými opatreniami EÚ a členských štátov,** nie tzv. minidohodami so Spojeným kráľovstvom. Tento cieľ sa aj podarilo naplniť. EÚ v rámci prípravy na všetky scenáre prijala množstvo legislatívy napr. v oblasti dopravy, rozpočtu EÚ, sociálneho zabezpečenia, vzdelávania atď. Slovenská republika prijala v rámci prípravy na odchod Spojeného kráľovstva **osobitný zákon,** ktorý mal vnútroštátne ošetriť viacero otázok, najmä postavenie britských štátnych príslušníkov na území SR. Išlo o zákon 83/2019 Z.z., ktorým sa menia a doplňajú niektoré zákony v súvislosti s vystúpením Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie bez dohody. Predmetný predpis však nakoniec nikdy nenadobudol účinnosť, keďže k odchodu Spojeného kráľovstva bez dohody nedošlo.

Vyjednávači Komisie a Spojeného kráľovstva dosiahli 11. marca 2019 **dohodu v Štrasburgu na technickej úrovni (tzv. štrasburská dohoda) o nástroji týkajúcom sa Dohody o vystúpení, ktorá poskytuje právne záruky týkajúce sa povahy írskej poistky, ako aj o spoločnom vyhlásení, ktorým sa dopĺňa politická deklarácia o budúcich vzťahoch.** Spojené kráľovstvo osobitne vydalo jednostranné vyhlásenie týkajúce sa írskeho protokolu. Dňa 12. marca 2019 britský parlament schválený balík opät' neodsúhlasil 391 hlasmi proti a 242 hlasmi za.

Dňa 20. marca 2019 britská predsedníčka vlády poslala predsedovi Európskej rady dve žiadosti – o **schválenie štrasburskej dohody odsúhlasenej medzi EK a Spojeným kráľovstvom a o predĺženie členstva Spojeného kráľovstva v EÚ do 30. júna 2019.** Európska rada 21. marca 2019 po dohode so Spojeným kráľovstvom rozhodla o **predĺžení členstva Spojeného kráľovstva do 22. mája 2019 v prípade, že britský parlament schválí Dohodu o vystúpení. Ak by tomu tak nebolo, členstvo sa predlžuje len do 12. apríla,** pričom Európska rada vyjadrila očakávanie, že Spojené kráľovstvo objasní ďalší vývoj pred týmto dátumom. Dňa 29. marca britský parlament opätovne nevyslovil súhlas s Dohodou o vystúpení 344 hlasmi proti a 286 za. Dňa 1. apríla sa v britskom parlamente uskutočnilo indikatívne hlasovanie o ďalších alternatívach vývoja (napr. colná únia, členstvo v EHP, druhé referendum, stiahnutie notifikácie o vystúpení) avšak **bez žiadneho úspešného výsledku.** 5. apríla 2019 požiadalo Spojené kráľovstvo o **ďalšie predĺženie členstva v EÚ do 30. júna 2019 s cieľom dokončiť ratifikáciu Dohody o vystúpení.**

Európska rada 10. apríla 2019 odsúhlasila ďalšie predĺženie členstva Spojeného kráľovstva v EÚ do 31. októbra 2019. Po nástupe nového predsedu vlády Spojeného kráľovstva Borisa Johnsona bola **britskou stranou nastolená požiadavka odstrániť írsku poistku z Dohody o vystúpení.** Po náročných rokovaní nakoniec došlo medzi Európskou komisiou a Spojeným kráľovstvom k úspešnému uzavretiu rokovaní na **revidovanom texte írskeho protokolu a tým pádom aj celej Dohody o vystúpení dňa 17. októbra 2019.** V rovnaký deň aj **Európska rada vo formáte článku 50 revidovaný text dohody odsúhlasila.** S ohľadom na komplikovaný vývoj v britskom parlamente sa ukázalo ako potrebné ďalšie predĺženie členstva Spojeného kráľovstva v EÚ. Preto prijala Európska rada po súhlase Spojeného kráľovstva písomnou procedúrou rozhodnutie o **predĺžení členstva v EÚ do 31. januára 2020.**

Posun v rozložení politických síl v britskom parlamente po predčasných voľbách 12. decembra 2019 znamenal **nový impulz v schvaľovaní procese revidovanej Dohody o vystúpení.** **V dolnej komore britského parlamentu prebehlo 9. januára úspešné hlasovanie o dohode, ktorá získala 23. januára kráľovský súhlas.** Následne ju 24. januára podpísali zástupcovia Spojeného kráľovstva a EÚ. Európsky parlament dohodu schválil 29. januára a 30. januára bola schvaľovacia procedúra na úrovni EÚ úspešne zavŕšená prijatím rozhodnutia o uzavretí dohody Radou EÚ. Dňa **1. februára 2020 tak Spojené kráľovstvo opustilo Európsku úniu.**

2. Priority Slovenskej republiky

Z pohľadu Slovenskej republiky predstavovala problematika vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ **klúčovú otázku na európskej úrovni**. Tomu sa prispôsobilo aj nastavenie interných konzultačných mechanizmov. **Bola zriadená medzirezortná koordinačná skupina na úrovni štátnych tajomníkov** pod vedením štátneho tajomníka Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, **ktorá na pravidelnej báze riešila všetky otázky spojené s Brexitom**. Zároveň v rámci ministerstva pôsobila **pracovná skupina pre Brexit pokrývajúca túto agendu na dennodennej pracovnej a operatívnej báze**.

Za najdôležitejšiu tému rokovaní o vystúpení bola z našej strany považovaná **ochrana práv občanov SR žijúcich v Spojenom kráľovstve**. Cieľom SR bolo dosiahnuť, aby **životné rozhodnutia občanov SR urobené v dobrej viere pred Brexitom zostali chránené aj po rozhodnutí Spojeného kráľovstva opustiť EÚ**. Ochrana sa mala dosiahnuť prostredníctvom **garancie ich práv nadobudnutých v zmysle pravidiel EÚ na základe princípov reciprocity, nediskriminácie a rovnakého zaobchádzania**. V záujme udržania bezprostredného kontaktu s občanmi SR a dostatočnej vzájomnej informovanosti **Zastupiteľský úrad SR v Londýne v spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR pravidelne monitoroval a vyhodnocoval požiadavky občanov SR týkajúce sa Brexitu**.

Ďalšou prioritnou otázkou bola **ochrana hospodárskych záujmov SR a jej podnikateľských subjektov, s ohľadom na štruktúru slovenskej ekonomiky najmä v sektore automobilového, elektrotechnického a chemického priemyslu**. Spojené kráľovstvo predstavuje významného obchodného partnera a cieľom národnej politiky bolo **minimalizovať negatívne dopady vystúpenia na vzájomný obchod**, aj keď je zjavné, že narušenia vzájomného obchodu sa vyskytnú. Vláda SR zároveň poskytla priestor na poskytnutie vstupov podnikateľskému sektoru formou zapojenia do zasadnutí Medzirezortnej koordinačnej skupiny. **Hospodárski a sociálni partneri sem boli pravidelne prizývaní**, a to najmä zástupcovia podnikateľského sektora, zamestnávateľov, odborových zväzov a sociálnych partnerov (napr. Slovenská obchodná a priemyselná komora, Slovenská poľnohospodárska a priemyselná komora, Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu, Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení SR, Konfederácia odborových zväzov a pod.).

Z pohľadu SR bola významnou aj téma **vysporiadania finančných vzťahov a záväzkov**, ktoré Spojenému kráľovstvu vyplývali z členstva v EÚ. Tu bolo záujmom SR splnenie finančných záväzkov Spojeného kráľovstva, osobitne v pôsobnosti viacročného finančného rámca, kde je SR čistým poberateľom a prípadný výpadok mohol spôsobiť negatívne dopady na verejné financie v SR.

V otázke **hranice medzi Írskom a Severným Írskom SR plne podporovala zachovanie tzv. neviditeľnej hranice**. Táto otázka sa v konečnom dôsledku stala najproblematickejšou v rámci rokovaní o vystúpení a SR pravidelne na zasadnutiach príslušných formácií Rady vyjadrovala svoju solidaritu s írskymi partnermi.

Napriek odchodu UK z EÚ mala **SR záujem na udržaní vysokej úrovne historicky priateľských vzťahov so Spojeným kráľovstvom aj do budúca** tak, aby zostalo blízkym partnerom SR, EÚ a jej členských štátov. Preto je našim záujmom, aby budúce vzťahy so Spojeným kráľovstvom neboli riešené len z pohľadu vzájomnej obchodnej výmeny, ale v širšom kontexte s ohľadom na spoločnú históriu, hodnoty, regionálne a globálne záujmy atď.

3. Výsledky rokovaní – hlavné prvky Dohody o vystúpení

Dohoda o vystúpení **stanovuje podmienky vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ, pričom vychádza zo Spoločnej správy vyjednávačov EÚ a Spojeného kráľovstva schválenej ešte v decembri 2017.** Je výsledkom náročných negociácií medzi EK a Spojeným kráľovstvom a stala sa základným právnym dokumentom pre vzájomné vzťahy v období bezprostredne po Brexite. Rieši konkrétne otázky odchodu Spojeného kráľovstva z EÚ v jednotlivých politikách EÚ. Jej podstatou je vyviazanie sa zo záväzkov vyplývajúcich z práva EÚ a plynulý prechod na status tretej krajiny. Cieľom dohody je poskytnúť právnu istotu občanom a firmám na oboch stranách. Dohoda však **nerieši vzájomné vzťahy v nasledujúcom období, tieto zoširoka pokrýva politická deklarácia** o rámci budúcich vzťahov, ktorá predpokladá **uzatvorenie ďalších zmlúv o spolupráci v oblastiach ako obchod, doprava, zahraničné veci, obrana a bezpečnosť.**

Kľúčovou časťou dohody z pohľadu SR je kapitola upravujúca **práva občanov**, ktoré zostanú recipročne zachované. Právny text obsahuje záväzok **ochrany už existujúcich práv občanov EÚ žijúcich v Spojenom kráľovstve a v EÚ a ich rodinných príslušníkov.** Tieto práva bude možné nadobudnúť až do **konca prechodného obdobia, ktorý je zatiaľ stanovený na 31. december 2020. Identické práva budú mať občania Spojeného kráľovstva žijúci ku koncu prechodného obdobia v niektorom z členských štátov EÚ.** Osoby prichádzajúce do Spojeného kráľovstva a EÚ po skončení prechodného obdobia však nebudú pokryté ochranou vyplývajúcou z Dohody o vystúpení.

Dohoda garantuje, že **občania žijúci na území oboch strán môžu aj naďalej žiť, pracovať či študovať za rovnakých podmienok ako pred Brexitom a tiež požiadať o trvalý pobyt podľa existujúcich pravidiel.** Rovnako tak budú pre túto skupinu občanov platiť pravidlá týkajúce sa zamestnávania, práv sociálneho zabezpečenia, zdravotnej starostlivosti a pod.

Pre občanov s pobytom v Spojenom kráľovstve k rozhodujúcemu dátumu (31. 12. 2020) zostáva zachované právo na trvalý pobyt pri naplnení **podmienky 5 rokov pobytu.** O status usadenej osoby je potrebné požiadať najneskôr **6 mesiacov po uplynutí prechodného obdobia, t. j. do 30. júna 2021** (tzv. grace period). Výsledkom bude udelenie tzv. settled status alebo pre-settled status podľa toho, či bude podmienka 5 rokov splnená k 31. 12 2020 alebo neskôr. Do rozsahu práva na zlúčenie rodiny budú spadať všetky osoby, ktorým vyplýva zo smernice 2004/38/ES, ako aj deti narodené alebo adoptované po rozhodujúcom dni.

Dohoda o vystúpení zabezpečuje aj pokračovanie koordinácie pravidiel sociálneho zabezpečenia na základe nariadenia 883/2004. **Táto otázka je kľúčová z pohľadu SR, keďže osobám, ktorým v Spojenom kráľovstve vznikol nárok na dávky v zmysle uvedeného**

nariadenia, ich bude možné exportovať. Dohoda bude chrániť aj **práva pracovníkov vrátane cezhraničných pracovníkov a samostatne zárobkovo činných osôb.** V oblasti sociálneho zabezpečenia sa na občanov oboch strán vzťahujú všetky relevantné práva, ktoré už nadobudli alebo aj po ukončení prechodného obdobia nadobudnú ako občania s usadeným statusom, resp. smerujúci k získaniu tohto statusu. Tieto práva sa však **nebudú vzťahovať na tých občanov, ktorí prídu na územie druhej strany po ukončení prechodného obdobia, keďže budú spadať do osobnej pôsobnosti budúcej dohody** so Spojeným kráľovstvom. Modalita nadobúdania sociálnych práv, spájanie a export nárokov budú riešené sekundárnou legislatívou, najmä nariadením 883/2004. V Spojenom kráľovstve sa na základe dohody zriadi **nezávislý orgán,** ktorého úlohou bude monitorovať dohľad nad implementáciou dohody v otázkach práv občanov. O jeho zrušení bude môcť rozhodnúť Spoločný výbor najskôr osem rokov po skončení prechodného obdobia. Zároveň budú mať sudy Spojeného kráľovstva **8 rokov od skončenia prechodného obdobia možnosť vzniesť prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru ohľadne práv občanov EÚ.**

V oblasti **finančného vyrovnania** sa podarilo dosiahnuť, aby Spojené kráľovstvo **splnilo všetky svoje finančné záväzky vyplývajúce z členstva v EÚ.** Týka sa to najmä **Viacročného finančného rámca na roky 2014-2020** vrátane platieb, ktoré sa uskutočnia po ukončení prechodného obdobia vo vzťahu k ukončeniu programov, Európskej investičnej banky, Európskej centrálnej banky, Nástroju pre utečencov v Turecku, Trustovým fondom EÚ, agentúram Rady a tiež Európskeho rozvojového fondu. **Pre žiadnu zo zvyšných členských štátov krajín EÚ tak Brexit neprinesie zvýšenie finančných príspevkov, či finančnú stratu.** Niektoré britské záväzky sú dlhodobejšieho charakteru a presiahnu rámec prechodného obdobia, napríklad podiel na spoločných zárukách za poskytnuté pôžičky. Cieľom finančného vyrovnania nebola dohoda na presnej sume, ale na základných princípoch vyrovnania. Hlavné zásady finančného vyrovnania je možné zhrnúť do troch bodov:

- žiaden členský štát by nemal platiť viac alebo dostávať menej v dôsledku vystúpenia Spojeného kráľovstva z Únie;
- Spojené kráľovstvo by malo zaplatiť svoj podiel záväzkov prijatých počas jeho členstva; a
- Spojené kráľovstvo by nemalo zaplatiť viac ani v porovnaní s tým, keby ostalo členom EÚ.

Zásadnou otázkou, ktorá výrazne spomalila negóciácie v posledných mesiacoch, bolo nájdenie spôsobu na zachovanie **otvorenej hranice na írskom ostrove.** Táto otázka má kľúčový význam pre mierový proces a Veľkopiatskovú dohodu. Problematikou sa zaoberá írsky protokol, ktorý popisuje právne záväzné riešenie, ktoré by začalo platiť po uplynutí prechodného obdobia. Jeho podstatou je **vyhnutie sa pevnej hranici zosúladením časti právnych predpisov Severného Írska s právom EÚ.** Potrebné kontroly by sa tak vykonávali na tovary prichádzajúce do Severného Írska z Veľkej Británie. Severné Írsko by síce zostalo súčasťou colného územia Spojeného kráľovstva, ale colné predpisy EÚ by sa v určitom rozsahu na túto časť írského ostrova vzťahovali.

Dohoda zakotvuje **prechodné obdobie,** t. j. stav, ktorý platí aj v súčasnosti. Jeho cieľom je jednak **umožniť občanom a podnikom adaptovať sa na potrebné zmeny a jednak vytvoriť časový priestor na dojednanie režimu budúcich vzťahov.** Počas prechodného obdobia sa na Spojené kráľovstvo **uplatňuje právo EÚ rovnako akoby bolo členom, avšak**

bez participácie tohto štátu v inštitúciách EÚ. Spojené kráľovstvo nebude viac zahrnuté do výmeny bezpečnostne citlivých informácií v prípadoch, ak tieto nebudú môcť byť prístupné aj osobám (právnickým, fyzickým) z tretích krajín. Spojené kráľovstvo sa v tejto oblasti bude považovať za tretiu krajinu. Spojené kráľovstvo je **počas prechodného obdobia viazané medzinárodnými dohodami EÚ s tretími stranami**, avšak nemôže sa zúčastňovať na činnosti orgánov vytvorených na ich základe ani participovať na dojednávaní nových medzinárodných zmlúv medzi EÚ a tretími stranami. Spojené kráľovstvo nebude môcť poskytovať vedúcich civilných operácií, ani šéfov vojenských misií, ani využívať svoje operačné veliteľstvá pre takéto misie. Prechodné obdobie trvá do konca roku 2020 a je ho možné len raz predĺžiť o jeden alebo dva roky. Na stretnutí na najvyššej politickej úrovni s predstaviteľmi EÚ dňa 15. júna však britský predseda vlády potvrdil, že Spojené kráľovstvo nepožiadá o predĺženie v stanovenom termíne do 30. júna 2020.

Dohoda tiež zakotvuje riešenie **viacerých operatívnych otázok spojených s odchodom Spojeného kráľovstva**, akými sú napr. pohyb tovarov, výmena údajov, otázka jadrových materiálov, colné procedúry, ochrana zemepisných označení atď. Hlavným princípom spájajúcim tieto otázky je **poskytnutie právnej istoty v prípadoch, keď určitý proces začne pred momentom vystúpenia a predpokladá sa jeho pokračovanie po tomto momente.**

Zásadným atribútom každej dohody je vytvorenie primeraného mechanizmu na dohľad nad jej vykonávaním. Dohoda o vystúpení vytvára **dvojstupňovú úroveň riešenia sporov, pričom prvá úroveň je politická a druhá právna.** Politickú úroveň bude predstavovať **Spoločný výbor zložený zo zástupcov oboch strán.** Pokiaľ sa na tejto úrovni nepodarí dospieť k vyriešeniu sporu, môže byť spor predložený **rozhodcovskému súdu.** V prípade, že sa v konaní pred rozhodcovským súdom objaví otázka výkladu práva EÚ, tento požiada Súdny dvor o jej posúdenie. Rozhodnutia rozhodcovského súdu sú pre obe strany záväzné.

Dohoda okrem toho rieši postavenie britských základní na Cypre a otázky týkajúce sa Gibraltáru.

Rokovania o vystúpení sa netýkali len otázok spojených s odchodom Spojeného kráľovstva, ale aj **stanovením rámca budúcich vzťahov** v zmysle článku 50 Zmluvy o Európskej únii. Ten **nebol stanovený detailne formou právne záväznej medzinárodnej dohody, ale samostatnou politickou deklaráciou.** Tá predstavuje politický záväzok oboch strán pretaviť jej text do dohody o budúcich vzťahoch.

Podstatou politickej deklarácie je **snaha oboch strán vytvoriť bezprecedentné a ambiciózne partnerstvo, ktoré bude založené na spoločných hodnotách ako sú ochrana ľudských práv, demokracie a právneho štátu.** V hospodárskej oblasti sa obe strany odvolávajú na vzájomnú hospodársku prepojenosť, ktorá je dôsledkom 47-ročného členstva Spojeného kráľovstva v EÚ. Táto previazanosť determinuje aj vzájomný cieľ, ktorým je vytvorenie ambiciózneho širokého a vyváženého ekonomického partnerstva. To by malo byť založené na Dohode o voľnom obchode bez taríf, cieľ a kvantitatívnych obmedzení. Pre túto ambíciu stanovuje politická deklarácia potrebu **vytvoriť rovnaké podmienky pre ekonomických operátorov v rámci otvorenej a férovej hospodárskej súťaže.**

Politická deklarácia berie na vedomie záujem Spojeného kráľovstva **ukončiť voľný pohyb osôb, avšak predpokladá dojednania o mobilite osôb založené na zákaze diskriminácie a vzájomnej reciprocite**. Deklarácia predpokladá zároveň vzájomnú spoluprácu v ďalších oblastiach, ako je doprava, energetika, vnútorná a vonkajšia bezpečnosť, zahraničná politika, atď. **Všetky uvedené oblasti by mali byť pokryté dohľadom s jednotnou inštitucionálnou štruktúrou.**

4. Doterajšia implementácia Dohody o vystúpení

Dohoda o vystúpení nadobudla platnosť 1. februára 2020. Týmto dňom sa začala uplatňovať aj **klúčová štvrtá časť dohody o prechodnom období**. Počas tohto obdobia sa právo EÚ uplatní na Spojené kráľovstvo **za podmienok uvedených v tejto časti Dohody**. V praxi to znamená, že **občanom a podnikom sa životné podmienky týmto dňom zásadným spôsobom nezmenili vzhľadom na kontinuálne uplatňovanie acquis na ich spoločenské vzťahy**. Kľúčovým dôsledkom nadobudnutia platnosti Dohody o vystúpení je **opustenie inštitucionálnej štruktúry EÚ zástupcami Spojeného kráľovstva**. V praxi tak zástupcovia tejto krajiny nemajú prístup na zasadnutia žiadnych úrovní a formácií Rady EÚ, poslanci Európskeho parlamentu zvolení v Spojenom kráľovstve stratili svoj mandát a Spojené kráľovstvo prišlo o možnosť nominovať člena Európskej komisie (aj keď v posledných mesiacoch pred Brexitom túto možnosť ani nevyužilo).

V oblasti práv občanov prebieha v Spojenom kráľovstve **získavanie statusu usadenej osoby a vo vzťahu k slovenským štátnym príslušníkom sme v tomto smere nezaznamenali žiadne výrazné komplikácie**. Vo vzťahu k slovenským štátnym príslušníkom bol ku koncu mája v drvivej väčšine prípadov udelený status usadenej, resp. predbežne usadenej osoby a žiadna žiadosť nebola s konečnou platnosťou zamietnutá. V oblasti **finančného vyrovnania** Spojené kráľovstvo plní aj po odchode svoje záväzky vrátane Viacročného finančného rámca na roky 2014 – 2020. Súčasťou Dohody o vystúpení je aj **írsky protokol**, ktorého substantívna časť sa môže však uplatniť až najskôr k 1. januáru 2021, pokiaľ by sa nepodarilo dohodnúť taký režim budúcich vzťahov, ktorý umožní zachovanie neviditeľnej hranice na írskom ostrove.

Prvé zasadnutie Spoločného výboru zriadeného Dohodou o vystúpení sa konalo formou videokonferencie 30. marca 2020. Spolupredsedom výboru je podpredseda Európskej komisie Maroš Šefčovič. Hlavným výstupom rokovania **bolo začatie činnosti šiestich osobitných výborov** pre: 1) práva občanov, 2) ostatné ustanovenia spojené s vystúpením, 3) implementáciu protokolu o Írsku/Severnom Írsku, 4) implementáciu protokolu o výsostných územiach na Cypre, 5) implementáciu protokolu o Gibraltári a 6) finančné ustanovenia. Po obsahovej stránke sa rokovanie venovalo **dvom dôležitým otázkam, a to zabezpečeniu práv občanov a zavedeniu potrebných opatrení na vhodnú a včasnú implementáciu protokolu o Írsku/Severnom Írsku**. Následne sa uskutočnili zasadnutia osobitných výborov pre implementáciu protokolu o Írsku/Severnom Írsku (30. apríla), pre finančné ustanovenia (19. mája), pre práva občanov (20. mája), pre implementáciu protokolu o Gibraltári (27. mája) a pre implementáciu protokolu o Gibraltári (9. júna). Následne sa 12. júna uskutočnilo druhé zasadnutie Spoločného výboru. Britský zástupca Michael Gove prezentoval po zasadnutí

informáciu o tom že Spojené kráľovstvo nepožiada o predĺženie prechodného obdobia. Zástupca EÚ, podpredseda Európskej komisie Maroš Šefčovič, vzal túto informáciu na vedomie a zdôraznil, že EÚ zostáva prípadnému predĺženiu otvorená. Spoločný výbor zároveň prijal rozhodnutie, ktorým sa vykonali technické úpravy finančných ustanovení Dohody o vystúpení. Tretie zasadnutie spoločného výboru je plánované začiatkom septembra a obe strany sa zaviazali do vtedy uskutočniť ešte jedno zasadnutie osobitných výborov k implementácii protokolu o Írsku/Severnom Írsku (začiatok júla) a k právam občanov (6. augusta).

Skutočný test však Dohodu o vystúpení čaká až po skončení prechodného obdobia. Pokiaľ by sa objavili prípadné problémy napr. v oblasti dodržiavania práv občanov, alebo uplatňovania írkeho protokolu, bude potrebné naplno využiť mechanizmy dohľadu nad vykonávaním dohody s cieľom zabezpečiť správne a včasné uplatňovanie dohody.

5. Záver

Rokovania o vystúpení Spojeného kráľovstva z EÚ predstavovali **prvú, avšak o to náročnejšiu skúsenosť s vystúpením členského štátu z Európskej únie.** Nakoniec sa ich po mnohých prekážkach podarilo doviesť do úspešného konca a to najmä vďaka **intenzívnemu nasadeniu vyjednávačov oboch strán a s tým súvisiacou snahou o schválenie dohody v stanovených časových limitoch.** Trojnásobné predĺženie členstva Spojeného kráľovstva v EÚ zároveň svedčí o komplexnosti celého procesu vystúpenia.

Aj keď jednota EÚ bola počas celého procesu mnohokrát testovaná, nakoniec sa ju **podarilo zachovať.** Tento cieľ sa podarilo dosiahnuť aj intenzívnou komunikáciou medzi Európskou komisiou a členskými štátmi a členskými štátmi navzájom. Zároveň sa podarilo udržať **integritu jednotného trhu a priniesť právnu istotu pre občanov a podnikateľov.** Výsledná dohoda svedčí o tom, že **spoločný postup EÚ27 priniesol úspešný záver.**

Aj keď proces vystúpenia sa nakoniec podarilo úspešne zavrieť, je potrebné povedať, že **dominancia tejto témy na vrcholných zasadnutiach EÚ často neumožňovala dostatočne venovanie sa ďalším témam, ako je napr. boj proti klimatickým zmenám, ochrana verejného zdravia, migrácia, sociálne otázky atď.** Navyše dojednanie usporiadaného odchodu poskytlo EÚ a Spojenému kráľovstvu len **extrémne krátky časový priestor 11 mesiacov na dojednanie budúceho partnerstva.** Toto obdobie je ešte narušené ochorením COVID-19. Doterajšie rokovania pritom ukazujú zásadné rozdiely v oboch negociačných pozíciách. Preto je zjavné, že dosiahnutie dohody na budúcom partnerstve v tak krátkych časových limitoch bude mimoriadne náročné. Napriek komplexnosti rokovaní o budúcich vzťahoch je spoločným cieľom EÚ aj UK dohodnúť sa na ambicióznom partnerstve, ktoré bude reflektovať línie načrtnuté politickou deklaráciou. **Budúce rokovania by však nemali úplne prekryť problematiku implementácie Dohody o vystúpení, ktorá je kľúčová najmä v otázkach práv občanov.** Vláda SR bude v rámci svojich možností nápomocná tomuto cieľu a podporí riešenia kreujúce úzke partnerstvo medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom. **Zároveň však bude pozorne sledovať uplatňovanie Dohody o vystúpení najmä s ohľadom na početnú slovenskú komunitu v Spojenom kráľovstve.**